MAY 20 1921

Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXIX. ЧИСЛО 115. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., СЕРЕДА, 18-го МАЯ, 1921. VOL. XXIX. No. 115. JERSEY CITY, N. J., WEDNESDAY, MAY 18, 1921. THREE CENTS

Нові заворушення в Мінґо.

ВІЛІЄМСОН, Вест Верджінія, 16. мая. — По одноднсвій перерві в стрілянині боротьба в Мінґо Кавнті почалася вчора з новою силою. Осередком заворушень було сим разом містечко Роль. Битва почалася коло шахти копальні Кристел Блок Ковл енд Ковк Ко. Покищо нема звідомлень про випадки.

З містечка Девон доносять про одного убитого. Однак ще не відомо чи убийство стоїть в звязи зі страйком, чи може являється наслідком надзвичайної чуйности проти „муншайнерів" (горівкоарів).

ПОБОЮВАННЯ ЗА РІЧНИЦЮ БИТВИ У МАТЕВАН.

По других місцевостях панує спокій, але він виглядає на спокій перед бурею. Незнати з якої причини, але по цілій долині ріки Таґ ходять чутки, що в четвер має статися щось рішаючого. В четвер припадає 19. мая, а сей день є річницею битви в Матеван, в котрій погибло 11 осіб на місци та через котру 23 людий засідало потім на лаві обжалованих, а межи ними також Сид Гетфілд, начальник поліції в Матеван.

Страйкарі, котрі на страйку уже понад рік, все ще далі живуть у шатрах. Страйкарі та симпатизуючі з ними робітники лагодяться святкувати річницю битви в Матеван. Через те загально побоюються, що сей день не промине без кровопролиття. Компанійні шпиги кажуть, що майнери дістали велику скількість амуниції, а страйкарі кажуть те саме про страйколомів та наемників вуглевих властителів. Вони пускають поголоски, що страйкарів узброюють юнії, хоч голосно сего не говорять.

ДОМАГАЮТЬСЯ ВИСИЛКИ ФЕДЕРАЛЬНИХ ВІЙСК ДО МІНҐО.

ЧАРЛСТОН, Вест Верджінія, 16. мая. — Власти ґрафства Мінґо знова вислали нині просьбу о висланє до Мінґо федеральних війск. В телеграмі називають Мінґо варячимся вульканом, котрий може вибухнути кождої хвилі.

На основі рапорту військових знатоків секретар (міністер) війни заявив, що на його думку федеральних війск висилати не треба.

ОПОЗИЦІЯ ЗДЕРЖУЄ УХВАЛУ МОРСЬКИХ ЗБРОЄНЬ.

ВАШІНҐТОН, 16. мая. — Ґрупа сенаторів, противних ухваленню підбільшенню видатків на фльоту, своєю опозицією здержала ухвалене предложеного законопроекта. Просто цілий день зійшов на розбиранню питання підвисшения фльоти та скликання межинародної конференції для розброєння.

Головним промовцем був знов сенатор Бора. По ньому промовляв ще сенатор Померін, котрий радив сенатови холодно застановитися над справою і не попадати в переляк, як се сенат робив досі за кождим разом, як до сенату увійшов якийсь міліонер зі золотими коронками і шепнув „Яп" (імя острова на Тихому Океані, спірна точка межи Злученими Державами та Японом). Він вказував на те, що як Злучені Держави постановлять підбільшити свою фльоту, то зараз те саме зробить Япан і Анґлія. А тоді Злученим Державам вже буде за пізно робити що небудь для розброєння. Він закінчив заявою, що сенат зробить найбільшу похибку, як що він не прийме резолюції за скликанием межинародної конференції в справі розброєння.

В тім самім дусі промовляли також сенатори Кінг та Ла Фолет.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД БОРОНИТЬ ПРАВ ДО НАФТИ В СВІТІ.

ВАШІНҐТОН, 16. мая. — Департмент стейту вислав до сенату підписаний Гюзом стейтмент, в котрім вияснясться політику уряду в справі нафтових жерел в світі. Після сеї заяви, уряд Злучених Держав стоїть на становищи, що ніякий край не має права застерігати собі виключне право використовувати якінебудь нафтові жерела ані віддавати їх використовуванє у виключну власть. Кілько разів уряд переконався, що щось в тім роді сталося, тілько разі уряд Злучених Держав закладав протест у відповідного уряду.

ЗЕЛІЗНИЧНІ МАШИНІСТИ ВІДКИДАЮТЬ ЗНИЖКУ ПЛАТНІ.

БОФАЛО, Ню Йорк, 16. мая. — Машиністи та палячі зелізниці Ню Йорк Сестрал Рейлровд відкинули пропозицію зелізниці знижити заплату пересічно о 21 процент.

УХВАЛЮЮТЬ 175,000-НУ АРМІЮ.

ВАШІНҐТОН, 16. мая. — Сенатовий комітет для справ військових принняв прихильно ухвалу, що армія Злучених Держав має виносити 175 тисяч, як сего домагався міністер війни. Як відомо, палата послів ухвалила була, що армія має виносити найбільше 150 тисяч. Ріжниця в силі армії після сих двох ухвал рівняється ріжниці у видатках на армію в сумі 19 міліонів долярів річно.

МІНІСТЕР СКАРБУ ПЕВНИЙ, ЩО СКОРО НАСТУПИТЬ ПОПРАВА ПРОМИСЛОВИХ УМОВ В АМЕРИЦІ.

ВАШІНҐТОН, 16. мая. — Секретар (міністер) скарбу висловив думку, що поправа промислових умов в Злучених Державах мусить наступити уже в найблизшім часі. На основі вісток з цілих Злучених Держав говорив він, що бизнес почнеться незадовго поправляти, і що поправившися раз, буде іти так постійно.

РОБІТНИКИ НА ПОРТОВИХ ЛОДКАХ ВАГАЮТЬСЯ ЗІ СТРАЙКОМ.

НЮ ЙОРК, 16. мая. — Машиністи портових лодок, котрих страйкуючі моряки просили вийти на страйк, щоби помогти скорше покінчити його успішно, відбули учора свої збори і постановили не виходити на страйк, поки не відбудуть конференції з властителями лодок. Сю постанову приняли вони тому, що юнія портових машиністів має контракт з властителями лодок, котрий обовязує до 1. січня 1922. року; тому юнія боїться, що на случай страйку для симпатії з моряцькими робітниками властителі не лише малиби право зломити зі своєї сторони контракт, котрий дає досить високу заплату робітникам, але ще й малиб право пізвати юнію за відшкодованє за недотриманне контракту.

ВЕЛИКА ДЕМОНСТРАЦІЯ ПРОТИ ПРОГІБІЦІЇ.

В бруклинській дільниці Бушвік відбулася в суботу велика демонстрація проти прогибіції. В поході взяло участь понад 1,000 автомобілів та понад 1000 демонстрантів пішком. Демонстрацію урядив Велфер Клоб (Клюб Добробуту). В поході брав участь навіть мейор міста Ню Йорку Гайлен з усею своєю родиною; публика його за те витала гучними оплесками.

АРЕШТОВАНИЙ ЧЕРЕЗ ҐУМОВІ ОБЦАСИ.

На склеп Джозефа Віндербавма в Ню Йорку напали кількість бандити і зрабували ріжної жіночої одежі та другого товару на півтретя тисяч долярів. Фабрикант зараз закликав детективів. Один з детективів випитав усіх 13 робітників, але нічого не довідався про влом понад то, що влом мусів відбутися перед тим, як вони прийшли до роботи. Підчас допиту детектив завважав на бюрку свисток білого паперу з відбиткою гумового обцасу, на котрім видніласе виразна напись: Кантон, Масс. і Плімавт, Масс. Детектив зараз оглянув обцаси усіх робітників і переконався, що відбиттє згоджується з обцасом Едварда Гровштайна. Детектив його зараз арештував як підозрілого о крадіж. Він зараз післав другого детектива до дому підозрілого, де й найдено крадені річи.

ЧИ ДУХИ ЩЕ ХОДЯТЬ?

Як доносять американські газети з Понтстави, Огайо, пані Ева Крупа, жена Українця Михайла Крупи, котрого які чотири тижні убили два чорні бандити, зявилася у міськім уряді здоровля, домагаючи дозволу на отворенне трумни її покійного мужа. Коли власти спиталися її за причину такого незвичайного домагання, пані Крупа пояснила їм, що її муж приходить до неї з тамтого світа і дає її ріжні припорученя. Послідний раз зявився і жадав, щоби вона зложила коло нього святий хліб, шапку на череп, бо він боїться простуди, та хустинку, а також пачку карт до грання, бо жадучи на піймание виновників своєї смерти, він хотівби забавлятися грою зі самим собою.

Коли власти здоровля не дали дозволу на відчинне трувни, пані Крупа просила о дозвіл зложити сі річи коло трувни. Власти вволили її просьбі.

УКРАЇНЦІ В ЧЕХІЇ.

В Чехії є тепер понад 15.000 Українців, що перейшли туди з приводу українсько-польської війни. І так в Німецькім Яблонім є українська бриґада, що числить круґло 5,000 людий. Се та військова частина, що перед польським наступом в маю 1919 р. перейшла на чесько-словацьку теріторію, була розоружена і поміщена в тім таборі. Кождий вояк і старшина сеї бриґади дістає побори майже такі як в чеській армії. Багато з них одержавши відпустки вчаться в чеських висших школах. В самім таборі йде жвава просвітна праця. Неграмотність зовсім знищено. Є гімназійні курси, хлопці здають матуру і записуються до висших шкіл. Є курси учительські, почтовців і телеграфістів, шлюсарські, молочарські, господарські і т. п. Є театр, співацьке товариство, словом люди не дармують, але приготовляють ся до всякої служби в рідним краю для рідного народу.

Друга військова частина є в Ліберци і складається з полонених, що вернулися з Італії, круґло 800 людий. Крім того умішена тут галицька частина, що відлучилася торік від петлюрівської армії в Галичині і під командою ген. Кравса також перейшла на чесько-словацький бік. Тих є круґло 1.200, між ними 62 жінки і 26 дітий. Українцям в сім таборі ведеться погано, бо крім даху над головою і харчу дістають тільки по 50 сотиків денно. Але вони ведуть таку саму працю як в Нім. Яблонім. В останнім часі наспіла вість, що табор Українських стрільців групи ґенерала Кравса перенесено з Ліберця до Йозефштадту.

В місті Празі є коло 600 українських студентів, що перейшли сюди спід польської власти. Вчаться дуже пильно, здають іспити, але й потребують як найбільше помочи.

ЗНОВ НОВИЙ ПОМИСЛ НА ПЕРЕВІЗ ГОРІВКИ.

Коли купець футр Генрі Штихт виходив з корабля, яким приїхав з Европи, його задержали митові урядники і спитали, що він такочо має в ночці, котру він так пильно береже під пахою. Купець відповів, що се тісто, яке йому справили його товариші подорожи на день його 45-их уродин. „Дайте нам подивитися на нього" — кажуть цікаві урядники. Штихт розвязав пакунок і дійсно виняв свиточне тісто, але місто свічочок, які звичайно ставлять на печива при такій нагоді, були тонесенькі фляшочки, з якимось плином в середині. Хтось шепнув, що се коняк. „Тісточко видалося мені занадто гарним, щоби його порізати", — пояснив подорожний, — „і тому я постановив взяти його цілого до дому". Урядники казали піти йому назад на корабель, лишити „свічочки", запевняючи його, що аж тоді йому позволять забрати домів тісто. Штихт без вагання зробив, що йому радили; вернув на корабель, а за ним кільканайцять пасажирів, яким чомусь не спішилося висідати з корабля. Там усунули свічки і всі були вдоволені.

НА РІДНУ ШКОЛУ В ГАЛИЧИНІ

зложили дальше:

70. Гринько Байсни, Ню Йорк $1.00

71. Громада Джамейка, Н. Й. через Якова Притику $10.00

Разом в сьогоднішнім виказі $11.00.

ВСЬОГО ВІД ПОЧАТКУ $484.52.

Дня 15. квітня вислано до „Дністра" у Львові на кн. вклакову 6800 $50.00; оплата $1.15.

ОСТАЄ В КАСІ $28.57.

Др. С. Демидчук.

КАЖУТЬ, ЩО ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ХОЧЕ СТРІНУТИСЯ З ВОЖДОМ АЙРИСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ.

ЛОНДОН, 16. мая. — Кажуть, що британський премієр Ллойд Джордж заявив охоту відбути приватну розмову з головою айриських повстанців. Емоном де Валерою. Коли айриському лідерови се переказано, він заявив, що готовий на стрічу але офіціяльну а не приватну.

КРОВАВА БОРНЯ В ІРЛЯНДІЇ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 16. мая. — В дальших боях між англійськими війсковими залогами і айриськими повстанцями за два дні убито 33 особи.

НОВИЙ АЙРИСЬКИЙ СПОСІБ БОРОТЬБИ.

ЛОНДОН, 16. мая. — Айриські „шин-фейнери" напали в Лондоні і Ліверпулі на доми родин англійської поліції в Ірляндії і підпалювали їх хатьтою, спричинюючи велику шкоду.

ПОЧТА І ТЕЛЄҐРАМИ ДО РОСІЇ.

Урядові оповістки Генерального Постмейстра (з 20. квітня 1921) і Почтової Телеграфічної Компанії (з 27. квітня) подають до відома, що почтові і телеграфічні зносини поміж Злученими Державами і Росією відкриваються наново, поки що з деякими обмеженнями.

До Европейської Росії і до Росії в Азії (за виїмком Далеко-східної Російської Републики — Владивосток і Східна Сибір) приймають поки що лише нереджістровані листи і почтові листи. З Ню Йорку американська почта пересилати їх буде в Лондон, звідки підуть в Росію разом з англійською почтою. Почта для Владивостоку і Далекосхідної Републики приймається реджістрована і нереджістрована, у всякій формі: листів, переписних карток, печатних посилок і прібок товарів, за звичайною оплатою і на загальних умовах Міжнародного Почтового Союзу. З Сан Франціско або Сієтл перевозити-муть її прямо до Владивостока.

Почтова телеграфічна компанія принимає, лише на одвічальність посилаючого, телеграми для Росії, писані по англійські, по російськім або по французьки. Росія теж не одвічає за те, що вони дійдуть, і не обовязується відповідати на запити в тій справі.

РОБІТНИКИ ПІШЛИ БЕЗ ЗАПЛАТИ ЧЕРЕЗ РАБУНОК.

На нюйорський склеп Германа Бранда, торговця звіринних товців і скір, напало трох бандитів якраз в хвилі, коли робітники предприємства стояли перед касою, жадучи на виплату свого тижневого заробку. Форман уже виплатив трьом робітникам, і ще лишилося тринайцять робітників не виплачених, коли три бандити, замасковані і узброєні, вбігли до фабрики і загрозивши револьверами, приказали робітникам вклякнути під стіною, лицем до стіни. Робітники не ставили опору і вмить сповнили приказ. Тоді розбишаки звернулися до формана, і приложивши револьвер до грудий, казали видати собі усі гроші. Форман виложив їм 1000 долярів. Бандити, діставши добичу, збігли на долину, вскочили до автомобіля, котрого мотор ішов увесь час, і пігнали містом. Форман зараз заалярмував поліцію і детективів, але по розбишаках пропав слід.

Перед новою сесією аліянтської Найвисшої Ради.

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ГОТОВИТЬСЯ ДО НОВОЇ СЕСІЇ НАЙВИСШОЇ РАДИ. — СПОДІВАЮТЬСЯ, ЩО АНГЛІЙСЬКО-ФРАНЦУСЬКИЙ СПІР ПОТАХНЕ. — АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР ВПЕРВЕ ВІЗЬМЕ УЧАСТЬ В НАЙВИСШІЙ РАДІ.

ЛОНДОН, 16. мая. — Аліянтська Найвисша Рада має зібратись на нову конференцію, по змозі ще сього тижня, або в Булонь, у Франції, або в Лімпн, в Анґлії, для обговорення ситуації на Горішньому Шлеску.

Французький премієр Бріян має наперед явитись перед французьким парляментом здати звіт про останні події з приводу полагоди справи німецького воєнного відшкодовання для аліянтів, а також і справи Горішнього Шлеска. Щойно потім, коли одержить від свого парляменту заяву довіря, він готовий буде на Найвисшу Раду. Його противники зброїлись проти нього з приводу його угодовости, яку нібито виявив супроти Німців на останній конференції Найвисшої Ради в Лондоні, однаке увага на теперішні перепони іззза суперництва між Францією й Анґлією вимагає спокійного становища парляменту до особи Бріянда і длятого він числить на повний успіх в четвер. По тім успіху вже Бріян може сміло їхати на дальшу сесію аліянтської Найвисшої Ради.

Сподіваються, що на надходячій сесії Найвисшої Ради затреться до певної міри теперішнє англійсько-французьке непорозуміння і прийде бодай до хвилевої віднови згоди. Особливо надіються на благодатний вплив в сьому напрямі зі сторони представників других заступлених в Найвисшій Раді аліянтських держав, а зокрема і зі сторони представника Злучених Держав, котрі в Найвисшій Раді має тепер заступати, згідно з порученням президента Гардинґа новий американський амбасадор у Великій Британії, полковник Джордж Гарві.

ПАН АШКЕНАЗИ ПРОТЕСТУЄ, АБИ ЛИТОВСЬКА СТОЛИЦЯ НАЛЕЖАЛА ДО ЛИТВИ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 16. мая. — Проф. Сімон Ашкенази, польський представник в польсько-литовських переговорах, вислав ноту до Павла Гіманса, котрий проводив на конференції, з протестом проти заяви британського премієра Ллойда Джорджа в палаті громад останньої пятниці, що Злучені Держави, Франція, Італія і Велика Британія заключили умову, на підставі якої Вильну віддано Литві.

Проф. Сімон Ашкенази каже, що ся заява подає в сумнів цілий предмет польсько-литовської конференції, та що ані польське правительство ані польська делеґація нічого не знають про таку умову.

ДЕЩО З ПОЛЬСЬКОГО ФАРИСЕЙСТВА.

ЛОНДОН, 16. мая. — Польське правительство заявило через своє посольство в Лондоні, що воно хоче шанувати приписи версальського мирового договору.

Кажуть, що я польська заява і неохота зі сторони Німеччини і Польщі посилати правильні війська на Горішній Шлеск, облекшить трохи напружені відносини.

ПОЛЬЩА КРИВДУЄ СОБІ НА АНҐЛІЮ.

ВАРШАВА ,столиця Польщі, 16. мая. — Польське правительство поробило надзвичайні заходи, щоби прояснити шлеську ситуацію, яка ще погіршилась наслідком недавної промови британського премієра Ллойда Джорджа, в якій він обжалував Польщу, що підпирає польські повстанчі банди на Горішньому Шлеску.

Президент польського кабінету Вінценти Вітос старався усіми способами порозуміться з паном Корфанти, але безуспішно. Тому він самий виїхав разом з міністром внутрішніх справ, Скульським, до Сосновіц, над шлеською границею, відки оба хотять старатись пробувати вплинути на пана Корфанти, щоби скінчив своє „повстанне", а полишив справу до порішення аліянтам.

Польське правительство каже, що не мало жадних зносин з „повстанцями", від коли се „повстанне" вибухло.

Польські газети дуже остро накидаються на британського премієра Ллойда Джорджа за його останню промову, кажучи, що він на ділі хоче, аби Німці вислали своє військо на Горішній Шлеск.

Польська преса каже, що становище Анґлії у справі Польщі є несправедливе, та що Анґлія шкодила Польщі від самого початку.

Польські власти сподіваються, що Вітос потрафить довести до якогось порозуміння на Шлеску.

ПРОПОНУЄ ДЛЯ АЙРИШІВ ОКРЕМЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО.

БЕЛФАНТ, Ірляндія, 16. мая. — Лорд Гю Сесил представив британському парляменту плян нової конституції для Ірляндії.

Після тої конституції Ірляндія була би окремим королівством. Короля назначував би король Анґлії, імовірно князя Валії (сина, престолонаслідника).

Після того пляну Ірляндія мала би два парляменти, один в Белфасті (столиці Олстеру), а другий в Даблині (столиці Ірляндії). Ірляндія мала би повну фінансову самоуправу, але мала би також поносити видатки на оборону імперії.

Ірляндія моглаби після сього пляну також мати свою армію, але не могла би мати фльоти. На случай війни король Анґлії мав би право завісити айриську конституцію.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES		ПЕРЕДПЛАТА	
Three cents the copy		Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates		В Джерзи Сити і заграницею	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центв.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза 1882 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на г. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ!

ОРГАНІЗУЙТЕСЬ ДЛЯ НЕСЕННЯ ПОМОЧІ СТАРОМУ КРАЄВИ!

ВІДСИЛАЙТЕ ЗБІРКИ СЕЙЧАС, І РАТУЙТЕ ГОЛОДНИХ ХОРИХ, ВДІВ І СИРІТ!

ПОДАВАЙТЕ ДО ВІДОМА ЧЕРЕЗ ГАЗЕТИ, ЩО ВАША ГРОМАДА ЗРОБИЛА ДЛЯ РАТУНКУ РІДНОГО КРАЮ!

Нова війна в страйковім окрузі в Мінґо.

У вуглевім дистрикті стейту Західної Верджінії точиться завзята війна, ллється кров, падуть ранені і трупи. Не війна се двох держав, ані двох народів; не викликала її ані расова ані релігійна звада. Се яркий примір клясової боротьби, що має свою основу в противеньстві інтересів робітників та властителів капіталу.

Се не перша боротьба того рода у Вест Верджінії. Лише кілька неділь тому назад в місті Віліємсон в тім стейті ставало перед судом шіснайцятьох страйкарів та місцевих урядників, обжалованих за те, що який рік тому назад мали викликати кроваву стрілянину, в котрій погибло десятеро людий. Межи погибшими були провідники компанії детективів Болдвин Фелтс Детектив Ейдженсі, котрих властителі копалень наняли, щоби побити страйкуючих майнерів, здеморалізувати їх сили, підорвати їх орґанізацію, розвіяти на всі вітри провідників робітничих організацій, очистити поле для необмеженого панования копальняних босів.

Тактика нанимання шпіонів для розбивання робітничих орґанізацій та страйків уживана залюбки американськими капіталістами. Шпіонські протиробітничі бюра, як взагалі всі инчі шпіонські бюра, складаються звичайно з найгіршого сорту людий, переважно з бувших кримінальників, які за марну заплату не вагалибися вбити рідного брата. Вони входять в робітничі орґанізації, щоби доносити про діяльність юній босам, проти котрих робітничі орґанізації звернені. Підчас страйку вони провокують страйкарів до радикальних домагань, до скрайних виступів, до насильств, до бійок, які дають нагоду ворогам робітників нападати на робітничі організації; які відбирають страйкарам симпатії публики; які дезорґанізують їх сили.

Але шпіонська орґанізація Болдвин Фелтс Детектив Ейдженсі, яку наняли собі західно-верджінські властителі вуглевих копалень, натрафили на своїх. Вест-верджінські майнери не набираються з нових пришелців з Европи. Серед них переважають потомки давних пришелців. Вони не „форейнери", на котрих легко накинутися як на радикалів, соціялістів, большевиків, анархістів. Се не нащадки тих народів, що через своє політичне невироблення легко даються поводити примітивним чувствам, як необмеженому запалови, страхови. Се не несвідомі своїх людських прав, заголюкані іміґранти, котрі дають всяким панкам і підпанкам їздити по своїх карках, а почувши в собі по раз перший бунт проти знущань, тим горячійше готові оплескувати бесідника, чим радикальнійше він говорить, чим скрайнійші ради він дає, чим „острійших" слів він уживає. Се не люди, які, маючи малу історичну традицію за собою, тратять голову підчас наглих нещасть, як на случай землетрусу, страшної бурі або на вид страшного злочину; які легко даються запалити бесідниками до всякого скрайного вчинку, але ще скорше остигають, жалують своїх поступків, легко попадають в розпуку на першу невдачу, а всяку невдачу приписують своїм провідникам, яких часто видають в руки ворога.

Верджінські майнери се нащадки давних іміґрантів, переважно анґлійського походження. Вони привикли з давна до певних політичних і особистих свобід і до отвертої дискусії над усіми політичними справами; через те вони не руководяться в справах таких чувством, але холодним розумом. Через спокій ума, набутий довголітною культурою, вони не тратять розваги навіть в найкритичнійшим положенню. Вони не хапаються скоро і легкодушно до ніякої акції, але вони й не так легко остигають, не так легко попадають в розпуку. В них не той великий бесідник та великий провідник, хто говорить остро, а той хто говорить розумно. Вони знають вагу орґанізації і не зраджують її за всяку невдачу. Вони довго пробують провідника, але раз признавши його, не кидають його за незавинене неповодженнє і не видають його ворогови. До того верджінські майнери верховинці, і як всякі верховинці, завзяті, постійні, витревалі, мстиві, а до того добрі стрілці.

Одним словом, платні убійники, нарекрутовані шпіонським бюром Болдвина Фелтса трафили на камінь. Перша битва, котра разіґралася минувшого року, коштувала їх дорого: в ній погибли два чільні компаністи. Сподівалися, що суд, на котрий поставили провідників страйкарів, пімститься на майнерах за смерть тих, що її другим готували. Але суд увільнив усіх 16 обжалованих. Се увільнення, здається, головна причина нового вибуху: се побиті шпиги збираються ще раз пробувати свої сили проти витревалого, гордого, постійного, верджінського майнера.

„ВІЛЬНА, НЕЗАЛЕЖНА ГАЛИЦЬКА РЕПУБЛИКА".

(Від власного кореспондента).

Польський посол до бувшого австрійського парляменту Ернест Теодор Брайтер видав до **Поляків у Східній Галичині** відозву, в якій взиває їх, щоб вони домагалися утворення зі Східної Галичини **вільної, незалежної Галицької Республики під протекторатом Союза Народів.**

Брайтер малює яркими красками теперішнє страшне положенне Східної Галичини.

Далі пятнує він ту політику Польщі, яка все перла Польщу на схід, здобувати українські землі. Він каже, що ся політика не давала Польщі змоги зорґанізуватися внутрі, а при тім приносила їй тільки ненависть тих народів, над якими Польща хотіла панувати. Він кличе до Поляків:

„Ідіть на Литву, ідіть на Білу Русь, ідіть на Україну, — а почуєте й переконаетеся, що імя Польщі на жаль зі страхом і проклоном згадує Литовець і Білорусин і Українець і Жид".

Далі Брайтер вказує на те, що розбій, якого допустилася Польща коилсь і тепер знов на Східній Галичині, не дає їй і не може дати ніяких прав до сього краю. Він вказує на те, що й Польщу були розділили між себе сильнійші сусіди, а одначе тепер вона знов воскресла. Тому „погляд чесного, совісного Поляка може бути тільки один-одинокий: **осудженнє всякого насильства, кождого розбою, кождого убійства й рабунку".**

Брайтер вказує на те, що Східна Галичина, коли-б остала при Польщі, буде попадати в щораз більшу нужду, бо Польща буде тільки визискувати сей край, а не буде в нього нічого вкладати, бо буде боятися, що все одно колись його втратить.

Одинокий ратунок для цілого населення Східної Галичини бачить Брайтер в тім, щоби сей край „зневтралізувати й утворити з нього самостійний державний орґанізм під протекторатом Союза Народів".

Далі вказує Брайтер на те, що Східна Галичина, а далі Біла Русь і Литва відділили би Польщу від Росії і спинили би війни між сими державами.

Про будучність Східної Галичини як самостійної держави Брайтер пише:

„В Східній Галичині, зорґанізованій як Галицька Република під протекторатом і опікою Союза Народів, в якій усі народности мали би безоглядно рівні права політичні, культурні і віроісповідні, міг би повстати державний орґанізм з дійсно ідеальними відносинами".

Представивши користи такого рішення справи для східногалицьких Поляків, Брайтер так кінчить свою відозву:

„Тому кождий чесний Поляк, недіткнений заразою скаженого шовінізму, перейметься сею ідеєю, стане під її прапором і буде боротися за Незалежну, Вільну, Свобідну, без невільника і без пана, Галицьку Република!

Що ся ідея не є утопією, доказом сього факт, що як серед Литовців так і серед Білорусинів знайшла вона голосний і щирий відгук. В сім дусі ведеться там пропаґанда, йде широка аґітаційна праця. Але не тільки серед них. Ідея утворення ряду незалежних держав від Балтійського до Чорного моря, які відділяли би Польщу від Росії, знайшла приятелів і речників в Парижі й Лондоні, серед мужів, які рішають про наміри і діла антанти. Знайшла вона також признаннє серед найвизначнійших членів Союза Народів, а представники Совітської Росії й України підчас мирових переговорів у Ризі, заявилися також горяче за здійсненнєм сеї ідеї.

„При добрій волі й зусиллю, при вмілій і щирій аґітації з нашого боку, маючи поміч речників серед инших міродатних держав і народів, певне вдасться нам здійснити таке важне для населення і для щастя мілІонів діло, якого одним з найважнійших звен є: унезалежненнє Східної Галичини себто утвореннє Вільної Незалежної Галицької Републики!

„Хто вірить в щасливійшу будучність, нехай стає до праці!"

Про автора сеї відозви, який перебуває в Відні, треба сказати, що він один з польських політиків Східної Галичини став від самого початку утворення Західно-Української Народної Републики на становищи її державности й удержує доси політичний звязок з її правительством.

Тільки чи найдуться в Галичині ті **чесні Поляки,** до яких він звертається, які таксамо як він були би проти поневолення Східної Галичини Польщею?...

Гайдельберґ, 21. цвітня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

ЩО ДІСТАЛИ ПОЛЬСЬКІ ПАНИ ВІД МОСКОВСЬКИХ КОМІСАРІВ?

(З львівської української ґазети „Батьківщина").

В мировім договорі, який заключила Польща з большевицькою Росією дня 18. марта с. р., а який на днях ратифіковано (затверджено) обома урядами, дістала Польща величезний шмат чисто українських земель. Границя, яку поведено між Польщею а Росією, перетинає без церемонії українські землі; та границя віддалена яких 300 до 400 км. від справдішньо польсько-української границі.

В договорі в Ризі дістала Польща отсі українські землі: з Волинської ґубернії повіти: Володимир Волинський, (381.300 душ), Ковельський (293.100 душ), Луцький (360.100 душ), Дубенський (274.200 душ), Кремянецький (302.200 душ), Ровенський (391.000 душ), частину Острожеського, Овруцького і іодин округ з Новгородсько-Вол. повіту (разом (226.000 душ). Разом з Волині припало Польщі 40.548 км. квадратових заселених 2,2227.900 мешканців, з чого Поляків є лише 14 частина, а решта Українці. Крім части Волині припали Польщі 3 українські повіти Городненської ґубернії: Більський, Берестенський і Кобринський (715.000 душ). До того дочислимо 6 повітів Холмської губернії; Холмський, Більський Володавський, Грубешівський, Константинівський і Томашівський (841.000 душ) бо ті повіти мають в більшости українське населеннє. До того додамо ще Східну Галичину і лемківщину 54.577 км. квадр. (5.378.650 душ). Разом українських земель припало отже Польщі в Риськім мирі 135.192 км. квадратових. На тих просторах живе 9,566.000 людий, з того 6.160.000 Українців а лише 1.703.000 Поляків — отже навіть не трета частина! Решта припадає на Жидів, Німців, Москалів і инші народности.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Павло Крат, Торонто, Онтеріо, Канада. — Вашого отвертого листа до редакції „Українських Щоденних Вістий" не можемо помістити, бо вважаємо, що він для ширшого загалу не інтересний.

В. Момрик, Клівленд, Огайо. — Ваше писмо дали ми до музею рідкостий. Як повстане такий музей в Палестині, — над Червоним або над Мертвим морем, то ми ті рідкости туди вишлемо.

Індіяни є червоні, але не від того, що рано встають і тяжко працюють. Впрочім і наслідники Індіян в Клівленді, як є червоні то не від тяжкої праці. Ті, що тяжко працюють, виглядають блідо. Люди червоніють тепер радше від муншайну.

Правда, що кілька правительств на Україні впало, але правда також, що і досі там нема жадного правительства, а тільки військова окупація московських комісарів, котрі на Україні заводять чисто свої московські „порядки", нічим не відмінні від тих московських „порядків", які на український землі заводили Москалі від півтретяста літ.

В СПРАВІ УКРАЇНСЬКИХ ПРОТЕСТІВ З КАНАДИ.

Дуже шкода, що канадійські Українці не прилучились до протесту проти неволі Галицької України, на адресу аліянтської Найвисшої Ради в часі її останнього засідааня в Лондоні.

Канадійські Українці повинні ще більше засипати аліянтські правительства аніж їх браття в Злучених Державах, тому бо Канада є аліянтським краем і через Англію є заступлена у всіх найвисших міжаліянтських радах.

Одначе справа ще не пропала.

Канадійські Українці повинні ще на будуче раз-враз висилати протести до міжаліянтських рав в Европі проти польської неволі над Східною Ґаличиною.

Наприклад в Парижі засідає стало Конференція Амбасадорів головних аліянтських держав, якій дня 23. лютого, 1921, Рада Ліґи Народів передала до вирішення справу Східної Галичини.

Центральні українські орґанізації в Канаді, а також і місцеві та поодинокі громади, інституції, церкви і товариства, можуть висилати до сеї Конференції Амбасадорів свої протести і домаґання в справі Східної Галичини в кождому часі. В протестах треба піднести, що протестують Канадійці, **родом Українці із Східної Галичини,** котрих браття і сестри терплять тяжку неволю під наїздом заборчої Польщі. Далі треба сказати, що протестуючі домагаються усунення польської окупації з того краю, а признання власти вибраного з волі народу правительства Галицької Національної Ради під проводом д-ра Евгена Петрушевича. Телеґрами повинні бути написані поправно **в мові анґлійській або французькій.**

Адресувати сі каблеґрами треба так:

ALLIED AMBASSADORS' CONFERENCE,
British Ambassador Lord Hardinge
Paris, France.

Крім того, як би була склакана в сих днях слідуюча сесія аліянтської Найвисшої Ради в Бульонь, у Франції, то такі протести можуть канадійські Українці слати також до неї, на адресу премієра Давида Ллойда Джорджа, котрий представляє в ній Велику Британію і є головою Ради.

Колиб вона була в Бульоні, то в тім часі слід адресувати:

ALLIED SUPREME COUNCIL
Premier Lloyd George
Boulogne, France.

ДОПИСІ.

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКУ ПОЛІТИКУ В АМЕРИЦІ.

Менчестер, Н. Г.

Або волю добути або дома не бути!

Сей клич най відгомоном обхопить всіх Українців в Америці і в Канаді. Теперішня хвиля так важна для нас, бо рішається доля Галицької України. Тому тепер мусимо стати до оборони і до помочі нападеній Ляхо-Татарами Галицькій Україні. Щоб Галицька Україна була вільна, се залежить від нас. Як будемо тихо сидіти; нічого не робити в хвилі, коли наші мученики в кайданах напружають всіх сил, щоб раз на завсіди скинути ганебне ляцьке ярмо, в хвилі, коли світ домагається, щоб ми сказали своє слово, — то порішать про Галицьку Україну в користь тих, котрі будуть більше мастити і більше домагатись. Не надіятись нам, що хтось за нас обстане. Ані Француз, ані Німець, ані Лях за нами не обстануть, як ми самі не обстанемо за свою власну землю, котра зрошена кровю батьків наших. Тому остання і важна пора зорґанізуватись нам всім до оборони Галицької України. Доволі тих мук, досить вже кайдан! Услухаймо Шевченкового кличу! Чиж ми мало наслужились Москві та Варшаві, пора поглядіти до власної хати.

З Галицької України приходять щораз страшнійші вісти. Ляхи-наїзники мордують наших братів; найкрасший наш цвіт запроторили по тюрмах, де над ними в звірський спосіб знущаються; припікають розпеченим зелізом. Защо? Що боронять свою нападену землю; що не хотять узнати над собою ляцького панования! Українські часописі конфіскують; школи замикають. **Се є доказ, що хотять нас змеети з лиця землі.**

Український Народе в Америці і Канаді! Чи Ви чуєте се? Чи Ви чуєте, як до Вас приходить зза моря стогін борців наших, що останні сили кладуть на жертвенник визволення і просять Вас ратунку? Кров замучених Ляхами борців наших взиває до нас о пімсту і визволеннє з польських тюрмів. З Бриґідок, Пикулич, Ланьцута наші мученики що кров проливали за нас, простягають до нас заковані руки о ратунок і визволеннє.

Наші борці Січові Стрільці все віддали на жертвенник визволення України. Вони своїми кістками і своєю кровою застелили цілу Галицьку і Велику Україну. Вони добули останні сили за визволеннєм. Решта конають по тюрмах. Все віддали на жертвенник Вітчини: життє, силу, майно, — **а тепер вони не всилі, тепер черга на нас.**

Тепер наш святий обовязок докінчити ту боротьбу о визволеннє, що вони зачали і пролляли кров свою. Ще раз на нас пора крайна прийшла. Ради замучених і конаючих борців наших, ради суверенности Галицької і Великої України, орґанізуйтесь до оборони Галицької України, бо Галицька Україна се мозок і серце Великої України. З визволеннєм Галицької України повстане і Велика Україна до нового життя, до злуки всіх етноґрафічних українських земель.

Ми тут в Америці не можемо стати з оружєм проти Ляха і большевика. Тому боронім протестами. На віча! на віча! **Нехай на цілій землі Вашинґтона і Канади, де тільки проживають Українці, загремить сильний голос протесту, щоб нас цілий світ почув, що нам заподіяна велика народна кривда.**

Не отягати, бо отяганнє значить продовженнє мук галицької України! Нехай не буде в Америці і Канаді ані одного товариства, сестрицтва, аби не запротестували проти розбишацького нападу на Галицьку Україну. До тої народньої оборони повинні злучитись всі Українці. Закинути всі партії, всі роздори, всі орієнтації, щоб не втратити ту важну хвилю, коли рішається доля Галицької України. **Є такі Українці в Америці, котрі кажуть, що не треба протестувати, бо то не поможе.** Певно, що як лише кілька товариств в Америці стане до протесту, а решта сидять тихо та ще й киринять, то з певностю світ може сказати: Е, то лише часть Українців домагається, а решта годиться на московську і ляцьку неволю. Але коли ми станемо всі як один до оборони і до протесту, то певна річ, що тоді світ заінтересується нашою святою і слушною справою і се принесе нам бажаний успіх. Дивіться на другі народи, як приміром Айриші. Як вони в Америці виступили зі своїм домаганнєм, то ціла американська преса заповнена айриським питаннєм. Дивіться, ось Ляхи ведуть велику пропаґанду на замиленнє світа, за що нібито вони мають право до чужої землі. А ми? Таж нас більше в Европі як Ляхів! Таж нас більше в Европі як Айришів! Таж ми не домагаємось чужої землі, тільки своєї власної, котра записана нам кровю предків наших!

Єсть богато Українців в Америці і в Канаді, що помалювались на червоно і засилають поклони до Лейбів Бронштайнів, а плюють на все, що українське. Встид і ганьба таким Українцям! Такі киринники, що в теперішню хвилю, коли вороги дусять Українців, а вони ще їм помагають, нехай будуть прокляті українським народом! Історія запише їх імена в книгу вічної ганьби.

Є знову і такі Українці, що покладають велику надію на большевиків. Тії червоні, кажуть вони заведуть рай а буржуїв, що хотять вільної України, виріжуть. В таких нічого на думці лише щоб киринити і поборювати суверенність України, та чекають, коли Лейба закличе їх до свого царства, де ніcть болізни ні українства, де не треба робити, лиш готове їсти.

„Доборолась Україна до самого краю; гірше Ляха свої діти її розпинають" — кликав до таких наш великий безсмертний апостол правди Т. Шевченко. Схаменіться, будьте люди! Чиж Ви мало наслужились уже Москві та Варшаві? **Не слухають такі зболшевичені Українці Шенченкового заповіту; розпинають дальше Україну і віддають її на поталу Москві та Варшаві.**

Не надіятись нам на большевиків, що вони нас спасуть з ляцької неволі. Се такісамі вороги України як і Ляхи. Вони в спілці з Ляхами хотять здусити народнє відродженнє України. Се тісамі царські посіпаки, що дусили Україну сотки літ.

Що то є большевизм московський? Се є модерна штука царських посіпак. Москва сотки літ дусила український нарід, думаючи, що знищить Україну, змосковщить її, що і сліду не остане по Україні, а останутъ лише русскі і одна русска імперія. Здавалось царям, що вже їх мрії сповнились. Але нараз в 1917 не стало Українцям терпцю. Закуті в кайдани народи нараз розкулись; повалився царський престол і український народ рішив відірватись від Москви раз на все і самий господарити на своїй землі. Затривожені Москалі в страху, що стратять Україну, ту землю медом і молоком текучу, в страху, що розкулись пута всіх поневолених народів царської Росії — взялись на хитрощі. Помалювались на червоно; взяли на себе маску диктатури пролетаріяту; запросили до себе всіх почервонілих жидів і туманять темний російський і український нарід, що вони стоять за робітниками; панів виріжуть; робити не буде треба.

Що то є буржуазія? Буржуазія по справедливости значить капіталісти, що гноблять робітників. Але большевики обертають світ догори ногами. **У них буржуазія то є той бідний поневолений нарід, що хоче волі. У них буржуазія то той гноблений сотки літ український нарід, що хоче вільности. У них буржуазія то ті українські повстанці, що хотять скинути з себе ярмо московське.**

От приклонники большевизму, маєте чого радіти з такої большевицької Росії! Покайтеся; просіть прощення у українського народа та візьміться до праці; не лізьте знову в то багно, з якого маєте нагоду вилізти. Большевики вам все лиш на папері обіцяють, а в дійсности вже рихтують знову царську „неділиму Рассєю" та ставлять тюрми, шибениці, щоб вас дальше поневолити. Маєте найліпший доказ: Коли на Україні повстало перше українське правительство Центральна Рада, котра дала волю всім народам України, землю селянам і робітникам, то чого та большевицька соціялістична Росія напала на то правительство народньої робітничої Української Републики? Таж вони кажуть, що вони соціялісти; що хотять дати всім вільність! Другий приклад: Буржуазією вони називають Галицьку Україну, бо Галицькі Українці, що найбільше натерпілись від Ляхів; що кров проливають, щоб висвободитись з ляцького ярма, — у большевиків се буржуазія, бо вони в Ризі признали Галичину Ляхам, а Галицькі Українці, буржуазія, не хотять приймити сего ярма і не приймуть.

Не буду Вам більше розказувати про большевицький і польський рай, — будучність вам скаже.

Тепер ще раз кличу Вас, дорогі браття і сестри, на вільній землі Вашингтона і Канади: Закиньте всякі орієнтації і партії; беріться до праці, бо пора се великая єсть! Ви кождий працюєте, бідуєте, щоб оставити який маєток своїм дітям. Що-ж їм з того маєтку, коли волі для них не здобудете; коли будуть дальше рабами Москви і Варшави, та будуть нас проклинати, що ми не здобули для них волю, коли була нагода. Воля старша маєтку, воля старша світа. Всі хочемо колись повернутись на вільну Україну, але застановімся над тим, чи ми належито причинились до тої вільности. Ми все заглядаємо в часописі, чи вже Галичина відібрана, але чи ми подумаємо, що наші борці змучені, добуваючи останні сили для визволення та просять у нас помочі? Чи маємо чекати аж вони своїми кістками вистелять нам дорогу на Вільну Україну?

Тож до праці, до злуки, до боротьби за Вільну Україну! На думці лиш одно маймо: **Проч Ляхи з Галичини за Сян до Кракова! Проч Москалі з Киева до Москви! Най жиє Українська Народня Република!**

Лесьо Сисин.

Другі українські часописі прошу о передрук.

ТРИЙЦЯТЬ МІЛІОНІВ ПОЛЬСЬКИХ МАРОК ДАЛО ПОЛЬСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО НА ЧАСОПИСЬ „РІДНИЙ КРАЙ".

(Від власного кореспондента).

Я вже Вам писав про часопись „Рідний Край", який виходить під редакцією письменника Михайла Яцкова у Львові. Я писав Вам про той сумний факт, що Михайло Яцків продався Полякам і за польські гроші видає українською мовою часопись, який має за ціль переконувати український нарід, щоб він помирився з завоюваннем Східної Галичини Польщею, згодився на приналежність Східної Галичини до Польщі і на тій основі погодився з Поляками.

Михайло Яцків очевидно відпирався від того, що його часопись виходить за польські гроші, і обкидував лайкою всіх Українців, які йому дорікали за те, що він продався Полякам.

Тепер маємо **польське** свідоцтво на те, як повстав „Рідний Край".

Польський львівський часопись „Слово польске" з 19. цвітня в статті „Лиха забава" пише, що „Рідний Край" є „одинокий польонофільський часопись, виданий **русінською** мовою", що він є „заснований коштом коло 30 міліонів наших польських марок", та що він є „більше органом п. Домбського і людової партії ніж Петлюри".

Для пояснення зазначу, що людова партія є тепер у Польщі правительственною партією, провідник сеї партії **Вітос** є президентом міністрів, а другий провідник **Домбський** є віцеміністром закордонних справ і був головою польської мирової делеґації в Ризі.

„Слово польске" стоїть в опозиції до правительства Вітоса і тому оголосило, звідки взялися гроші на „Рідний Край".

Тепер уже справа „Рідного Краю" вияснена.

Шкода, що Михайло Яцків пішов на таку дорогу...

Гайдельберг, 24. цвітня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

ВСЯЧИНА.

Що се топломір?

Під впливом тепла всі тіла розширяються.

Металеву кулю в холодному стані можна легко просунути через обручик, але як тільки ми її нагріємо, то вона застряне в обручі і знову пройде через його тільки тоді, як ми її відповідно остудимо. Тепло розширило металеву кулю.

Заткнімо цілком повну пляшку води корковою затичкою і пропустімо крізь неї нешироку скляну рурку; як тільки ми нагріємо пляшку, а значить і воду, то вода в скляній рурці підійметься і тим більше, чим більше нагріємо воду.

Як що зануримо посудину з довгою шийкою (пляшку, шкляну реторту) в воду і будемо нагрівати ширшу частину посудини, то побачимо, як з шийки вилітає бульками повітря. Перестаньмо тепер нагрівати посудину; тоді повітря, що залишилось в посудині, прибере знову свій первісний обєм, а на місце повітря в посудину ввійде відповідна кількість води.

Від нагрівання всі тіла розширяються (роздаються), а від остудження стягаються.

Між ціпкими тілами під впливом тепла найбільше свій обєм збільшують металі; течі розширяються (розходяться) більше ніж ціпкі тіла, а найбільше між всіма тілами збільшують свій обєм ґази.

Властивість тіл розширюватися під впливом тепла можна спостерегти і в щоденному життю; її часто використовують при звичайних роботах. При замурованню металевих казанів і сковорід довкола залишають щілину; ковалі насаджують зелізні обручі на колеса і жердки в горячім стані; рури до водопроводів, світильного ґазу і т. и. мусять, як висувки у далекоглядів, всовуватися одна в другу.

Деякі тіла, як, наприклад, глина, шкіра, дерево, зменшують свій обєм при підвищенню температури, бо через нагрівання страчують вохкість, що знаходиться в їх порах.

Обєм деяких тіл в певних межах при підвисшенню температури цілком рівномірно збільшується, а при пониженню так само зменшується; отже ступінь збільшення обєма тіла вказує нам на ступінь його нагрітости. Прилади, що полягають на сьому і дають можливість мірити температуру, звуться топломірами або термометрами.

Звичайний термометер з живого срібла складається з таких частий: 1. з дуже вузенької однакової скрізь ширини, заскліпленої скляної рурки, що має внизу кругляву або вальцювату посудину (баньку), 2. з добре прочищеної ртути (живого срібла), що заповнює всю нижню посудину і частину рурки і 3. з скалі, себто поділки, по котрій можна підрахувати вишину стовбця ртути (живого срібла), а тим самим і її температуру. Скаля зроблена або на самій скляній рурці або дощечці, що причіплена з боку до рурки і має дві головні точки, точку роставання (топлення) леду і точку кипіння води.

Щоб одержати точку топлення леду, занурюють вже засклеплену рурку банькою з ртуттю в лід, що тане; точку кипіння знаходять, вставляючи нижню частину термометра в пару води, що кипить в отвертій посудині.

Після Реоміра ділимо весь відступ між обома точками на 80, а після Цельзія на 100 рівних частий; кожда така частина зветься ступнем. В обох скалях точку таяння леду зазначують 0 (зеро); точку кипіння води по скалі Реоміра — числом 80, а точку кипіння води по скалі Цельзія числом 100. Винайдені ступні зазначають також нижче зерової точки, а також, коли того треба, і понад точкою кипіння (100). Ступні вище зерової точки відзначаємо знаком + або й цілком перед ними нічого не пишемо, а ступні нижче зера пишемо з знаком —; крім того біля числа пишемо літери R (Реоміра) або C (Цельзія), щоб знати, по якій скалі відраховують ступні; напр + 16° R значить 16 ступнів теплоти після Реоміра, а — 4° C значить 4 ступені зимна після Цельзія.

Чим більше знижується температура ртути до точки її замерзання (— 40° C), тим неправильнійше зменшає вона свій обєм; тому ртутного термометра не вживають до міряння низких температур.

До виміряння низких температур вживають алькоголевого термометра; сей термометер уладжений так само, як і ртутний, тільки замість ртути він має безводний забарвлений алькоголь. Алькоголь зменшує свій обєм рівномірно і під час великого студня і не замерзає навіть при 100° C (його точка замерзання — 110° C).

Термометра уживають в помешканнях, школах, шпиталях, оранжеріях і т. и., а також і при наукових розслідах.

В Анґлії, Голяндії і Америці вживають тепер ще часто ртутного термометра Фаренгайта, відступ котрого між головними точками поділений на 180 ступнів, а на котрім точка топлення ледду зазначена не О, але числом 32; на ньому точка кипіння води зазначена числом 212.

Чого вимагає людська шкіра?

Шкіра у чоловіка тонка й гнучка та загалом покрита тільки маленьким, ніжним та рідоньким волосячком. На верху голови, а у чоловіків також на щоках, волосся значно сильнійше, грубше й густійше.

Шкіра має богато малесеньких дірочок, які голим оком ледви можна доглянути. Сі дірочки, се устя малесеньких цівочок, яких безліч є у нашій шкірі; із деяких тих цівочок виділюється лій, яким шкіра завсіди вимащується, через що вона гнучка, непромакає й не тріскає від вогкости й холода; з иньших цівочок виділюється піт, трійлива теч, яка витворюється в нашому тілі.

З досвіду знаємо, що зверху із шкіри легко здирається тоненька, прозора болоночка; се нашкірень, під яким є значно грубша шкіра властива. Зверху нашкірень заєдно злущується і наростає свіжий. Коли ми добре відживлюємося, то під шкірою нагромаджується груба верства сала.

Шкіра дуже важне знаряддя нашого тіла: вона перш за все охоронює його від холоду, жару та ушкодження, потім виділює піт, що міґби нас отруїти, а вкінці шкірою ми щей дихаємо так як легенями, значить, із повітря втягаємо особливий ґаз, званий киснем, без якого ми не можемо жити. Той кисень входить у шкіру згаданими цівочками, лоєвими й потовими.

Знаючи, які чинности сповняє наша шкіра, би зрозуміємо, що наш обовязок дбати про те, щоб вона була здорова. Перш за все треба берегтися ушкодження шкіри, бо щілинками й ранами в шкірі дістаються до нашого нутра зарази ріжних хвороб, що викликують в шкірі болячки а часом навіть дуже тяжкі заразливі хороби.

Потім треба дбати про те, щоб наша шкіра була завсіди чиста, бо бруд і болото затикають лоєві та потові цівочки, через що шкіра не може виділювати, так як слід, шкідливого поту та втягати в себе животворного кисня. Для сього треба по змозі як найчастійше змивати цілу шкіру чистою водою, та дбати про чистоту білизни й одежі. Найбільше всяких заразків, коросту, пархи і всяку погань набираємо на наш іруки ,а також і на лице; тому, прийшовши звідки небудь до дому, треба зараз же руки, а по змозі й лице, обмити милом, яке дуже добре нищить усяку погань та чистить шкіру від болота й бруду.

Крім сього треба шкіру призвичаювати до холоду й спеки, бо коли в чоловіка шкіра дуже розніжена, то він легко перестуджується й слабує. Для сього треба літом купатися в холодній воді, а що дня вранці або перед спанням змиватися холодною водою.

Дуже здорові також соняшні купелі, які легко впорядити собі літом над річкою або ставком.

Одіж повинна бути завсіди вільна а не тісна, щоб не спинювати круження крови у шкірі. Рани на шкірі змивати часто карболевою водою, а коли сеї нема під руками, то просто водою з милом, та обвязувати дуже чистом білим полотенцем. Коли застудимося то треба вигрітися в ліжку, доки не полекшає; добре також пити горячий чай або відвар з материнки, або липового та бзового цвіту.

Волосся на голові треба держати також дуже чисто: змивати часто водою і милом та чесати густим гребінцем, бо коли волосся завсіди брудне, то воно знесилюється й випадає.

В СПРАВІ ВИСТАВИ В НЮ ЙОРКУ

яку уряджує „Америка'с Мейкінґ" відбудуться в четвер, дня 19. мая с. р. о год. 8-мій вечером в гали „Народного Дому" на 217 Іст 6-та вул. в Ню Йорку **збори делеґатів українських товариств міста Ню Йорку та околиці.** Як що котре товариство ще не вибрало спеціяльних делеґатів на сі збори, то проситься вислати на збори двох урядників товариства.

Тимчасовий Виставовий Комітет.

СПОМИНИ УКРАЇНСЬКОГО ХЛОПЦЯ З НАЇЗДУ ПОЛЯКІВ НА ВКРАЇНУ 1920-ГО РОКУ.

Подали: Я. Вільшенко і М. Ценовенко.

(3)

ТРЕТІЙ РОЗДІЛ. НА СТЕПУ.

Став я готовитися до дальшої мандрівки. Мої поранені ноги обвязав я якимись лахами. Що не мав я бриля й не було його зладити з чого иншого — заступив його великий листок лопуха. Заносилося на жаркий день. — В кишені мав я ножик, якісь шнурки і нічого більше. Перевязав мішок через плече, набрав до його досить сирої картоплі, цибулі та трохи муки в шматинці. Не погордив я й великою кісткою, що лежала біля буди Бровка — на ній ще досить було мяса. Це все й дитину — було що двигати. Як тільки дитина пробудилася я щераз покормив її й пустився в дорогу. Зробив я ще тільки малий кусень дороги, та вже переконався, що двигати дитину — це не забавка. Дивувало мене, що дівчата так вміло з цим справляються. Не думав я тоді над тим, що вони з малечку ходять коло дітей, а мені прийшлося це вперше.

По дорозі подибав я стару парасолю — покинену певно кимсь з утікачів. Підніс я її; вона придасться і проти спеки і підпиратися можу нею, наче палицею. Так обвантажений ішов я стежиною, що вела до ріки, до місця, де жив пороміщик. Дальше вела дорога до найблизчого місточка по другому боці. До його я тепер прямував. Кілько я вже зробив дороги, цього докладно не знав, та мусів уже бути за мною гарний шмат її.

Чи остав іще хто в живих з семї Семененка. Вони все такі добрі були для мене. Тому бодай так мушу їм відвдячитися, що виратую їм їх Іваська. Занесу його десь у безпечне місце й віддам добрим людям, які могти-муть тим ліпше азнятися ніж я. Та чи найде малий Іваська таких добрих людей, як я найшов був для себе в родині Семененків. Чи найду ще коли таких?

Та роздумувати тепер над цим, таксамо помоглоб, як плакати над моєю долею. Я мусів працювати за нас обох. Виліз я на найвисше дерево, щоби пересвідчитися, чи нема якої небезпеки. Довкруги не видно було нічого підозрілого. Треба дальше мандрувати. Та заки ще пустився в дорогу, звязав я мішок з харчами і мішок, в якому вмістив Івася, разом. Мішок з харчами перевісив на переді, Іваса на плечах. Тепер було мені й лекше і вигіднійше. Від часу до часу перемінював я їх. Івась плакав, та я не дуже зважав на це, бож що я міг помогти йому. Годі було що хвилі приставати, треба було спішитися. Довкруги не видно було нікого, хоч і подеколи чути було вистріли, а на виднокрузі все ще видніли дими.

Стало вечоріти ще заки я дійшов до місця, де повинен був бути пором. Та порому не було, хата поромщика спалена... На щастя на березі стояло старе діраве човно. Я позатикав діри мохом і травою, якийсь кавалок дошки взяв заміcть весла. Може вдасться мені переправитися на другий беріг? З бідою, з трудом удалося. На другому березі були досить густі корчі. Тут треба мені відпочати. Обгриз я кістку з мяса, закусив картоплею з цибулею. Для дитини розробив я знову трохи муки в черепку. Вона спала спокійно цілу дорогу, аж тепер розплакалася так дуже, що я боявся, щоби своїм плачем не привабила до мене Поляків. Мусів отже дальше втікати й не гадав уже ждати тут ночі, як спочатку задумав. Як міг я, так успокоював дитину. Відспівав її усі колискові пісні, які тільки знав. Та на це дитина ще гірше розкричалась, наче заявляла, що не вмію так гарно співати, як її ненька. Хай кричить, — думав я — нема ради. Та вкінці догадався я, що Івася там на моїх плечах певно не менше кусають комарі, як і мене. Перевісив мішок з дитиною наперед і обганяв комарів.

Незадовго побачив я свіжі сліди коліс, що йшли серединою на схід. Я йшов за цими слідами й не шукав уже иншої дороги. Дальше, то тут то там, бачу порозкидуване піря з подушок. З цього догадувався я, що десь недалеко мусять бути втікачі, які їдуть на двох-трьох возах. Ох, щоби мені зійтися з ними! Та як мені йти пішки, пораненими ногами, з тягарем здогонити коней? Хиба, що вони десь розтаборилися і відпочивають до ночі. Так потішував я себе й забував на змучення, на біль у ногах. Нераз і тут приходилося мені задержуватися й ховатися в траві, коли гень-гень далеко запримітив щось ніби людей на конях. Цеж знова могли бути Поляки! Та я помилявся, коли потішував себе, що по другому боці ріки їх певно ще не буде... Та ось ці їздці пігнали в противну сторону. Я все ще лежав у траві, поки вони не зникли з овиду. Жаль мені було тратити такий дорогий час, але щож було діяти? А при цьому я відпочав. Нераз теж мусів я сідати на хвилину, щоби перевязати шмати на ногах, що вже аж мокрі були від крови. Обмив я ноги, врізав кінці зі штанок і ними наново перевязав рани. Ще нині в полудне сонце пекло дуже, шкода що не мав я зі собою якого начиня на воду, був би тепер набрав відсіля в дальшу дорогу, бо хто зна', чи дальше буде вода.

Хоч уже був вечір, але ще було дуже парно. В ночи роса зовсім не впала, вітру не було чути. У воздусі жужжіли комахи. На захмареному небі не видно було ні одної зірки. Душно. Страшна тишина, лише трава шелестіла; це сполошені степові звірята втікали до своїх криївок. Прочували, що найближається! Навіть настирливі комахи зникли перед бурею. А деж мені сховатися?!

Буря знялася нечайно, лискавка за лискавкою, грім за громом! Почав падати дощ, спочатку великими поодинокими каплями, та небаром стало лити наче з відра. Я перемок ще заки міг отворити парасолю. Ну, тепер було води аж за багато; було чим угасити спрагу. Лискавки освічували все довкруги. Що могла мені помогти стара парасоля проти такої зливи? Закрив я, як міг Іваська собою, щоби як міг сховати його перед зливою. Аж ось знову сильна лискавка освітила все довкруги. І що я бачу? — там недалеко — це хата або дерево... Там сховаюся. Схопив дитину й пігнав тамтуди. З обоїх нас стікала вода, наче з собаки, коли вилізе з води. Дійшов я до цього загадочного предмету: це ні хата, ні дерево, а критий віз. Стояв самітний серед степу. Я ні трохи не надумувався, вліз відразу з Івасем до середини. Як врадувався я, коли найшов на возі сухе сіно! Видно щастя сприяло мені. Умістив дитину в самому куті воза, сам роздягнувся до нага й кинувся в сіно. Небаром уже спав твердо, бо не журився, що на дворі така буря.

(Далі буде).

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших поклoиків).
Ціна одної стрічки 10 центів.

PITTSFIELD, MASS.

Тов. ім. М. Грушевського, від 150 У. Н. С. устроює **ВЕЛИКИЙ БАЛЬ в суботу, дня 21. мая 1921 р.,** в Falcon Hall, при Belair Ave. Запрошуємо всіх Українців з Пітсфілд і околиці. Грати буде Укр. Орхестра. Початок точно о год. 7. вечером. За добру забаву ручить

115 **Балевий Комітет.**

NEW YORK, N. Y.

Заходом **тов. Запорожської Січи** в Ню Йорку, Русько Укр. Театр відограє театральне представленнє **„СТЕПОВИЙ ГІСТЬ"**, драма в 5. діях, **в неділю, дня 22. мая 1921 р.** в Українськім Народнім Домі, 217-19 E. 6th St., New York, N. Y. Режісер Карпович. Початок о год. 6-ій вечер. Вступ $1.00, 75 і 50 цнт. 15і17

На се представленнє запрошується всіх Родимців. На представленню приймаємо до тов. Запорожська Січ без вступного, а до У. Н. Союза після приписів статута.

Виділ тов. Зап. Січи.

NEW YORK, N. Y.

Драматично-Співацький Кружок товариства „Українська Бесіда", відограє **в суботу, дня 21-го мая 1921 р.** в концертовій гали Укр. Нар. Дому, **217-19 East 6th St., New York, N. Y.** драму в 5. діях зі співами і танцями М. П. Старицького **ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ, ТА НА ВЕЧЕРНИЦІ.** Хор і орхестра під управою звісного проф. М. Корикори. Режісер: Степан Фесолович. Початок о год. 8-ій вечером. Вступ $1.00 і 75 цнт. **На закінчення загальні танці.**

О численну участь запрашає

15-17 ВИДІЛ.

CHICAGO, ILL.

Заходом **братства св. Юрія,** від. 379 У. Н. Союза, устроюється **ВЕЛИЧАВИЙ МАЙОВИЙ БАЛЬ в неділю, 29. мая 1921 р.** в гали Крехняка на **Huron and Noble St.** Отож Родимці, коли бажаєте перевести кілька приємних годин і весело забавитися, то просимо прибути на сей Величавий Майовий Баль. До танців буде приґравати українська музика а також і не одному пригадаються ті хвилі, котрі колись переживав в рідному краю. Комітет приладжує знаменнті старокраєві напитки і свіжі перекуски і доложить всіх старань, щоби гостий задоволити. Тож приходіть всі як один, щоби потім не жалувати. Початок точно о год. 2.30 пополудни. Вступ 35 центів. 115

Теодор Кухар, секр.

ЦІННИК КНИГАРНІ „СВОБОДИ".

Американські трости. — Ковбок. (Каска.) — Еміґранти. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15
Богдан Хмельницький в Галичині (2 ілюстрації), — Письмо (6 ілюстрацій). — **Фляшка горівки.** — Не в добрий час (4 ілюстрації). — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15
Вільний чоловік і инші оповідання. — Ціна 40
Вода в природі. — Умірковиний та щирий, В. Винниченка. — Заграй. Останки „Фортуни". — Дні нашої слави і недолі — Ціна 20
Весела Бандура. Повний збірник веселих і жартівливих пісень і приспівів до музичних інструментів і танців. — Ціна 50
Весела книжочка, з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато смішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна 35
Гетьман Мазепа. Дуже поучаюча книжка з ілюстраціями. — Ціна .. 25
Ґуцули і Ґуцульщина. — Ціна 25
Ґеновефа — Ціна 30
Два брати, з байок Братів Ґріммів. — Ціна 15
Дяк. Оповідання Марка Вовчка. — Ціна 20
Де любов, там і Бог. — Ціна 15
Життє, зарібки, орґанізації і т. п. в Злучених Державах. — Дуже цікава розвідка про відносини праці і життя в Америці. — Ціна 15
І. Жовнір II. Оферма. Новелі з військового життя. — Ціна 10
Жінка і її значінне в суспільнім життю. — Сільський хірурґ (3 ілюстрації). — Смерть отаманова. — Дурень. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15
Знанє життя. Написав др. С. Демидчук. — Ціна 30
За вольности України. — Ціна 5
Збірка повісток. — Ціна 10
За сестрою. — Є се найгарнійше оповідання з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського. — Ціна 35
З життя первісного чоловіка, дуже поучаюча, ілюстрована книжка, в дуже приступній і зрозумілій формі подає спосіб життя первісних і сучасних дикунів. — Ціна 35
З років війни. Сатиричні ілюстрації з европейської війни. Оповідання, відомости й інформації про український нарід, про старий край і Америку, богато ілюстровані. Понад 150 ілюстрацій. — Ціна 30
Ілюстрована збірка. Вуси (3 ілюстрації). — Катерина (3 ілюстрації). Нін і Семіраміда (2 ілюстрації). — Лист турецького султана запорожським козакам.— Відповідь запорожських козаків турецькому султанови (1 ілюстрація). — Алькоголізм і діти (1 ілюстрація). — Ціна 20
Історія заложення Злучених Держав Північної Америки. — Самсон, — До тих, що сміються з пяної людини. — Як Сніжка щось по ночи водило і що то було? (1 ілюстрація). — Бог на землі (індійська казка). Сватн. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15
Казки про жидів. — Зміст: Як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на грибі, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спільці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правував. Як хлоп жида змудрував. — Ціна 10
Календар У. Н. Союза на 1920 рік.— — Ціна 60
Коротка історія Руси до зруйновання Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна 10
Казки про Циганів. — Ціна 10
Лис Микита. З німецького переробив Іван Франко (23 ілюстрації). — Ціна 50
Людоїди і инші оповідання. — Ціна 25
І. Лист шинкаря до люципера і відповідь. II. Про алькоголь. — Ціна .. 10
І. Маска. II. Краса. Дуже гарні оповідання. — Ціна 10
Марта Борецька. Історичне оповідання. — Ціна 25
Монольоґи, ч. 1. — Ціна 20
Монольоґи, ч. 2. — Ціна 20
Монольоґи, ч. 3. — Ціна 20
На чужині. Гарне оповідання за ріжні пригоди в чужім краю. — Ціна 15
Наверненний грішник. — Ціна 20
Напад на Січ. — Павло Полуботок. — Ціна 5
Огонь на услугах чоловіка (3 ілюстрації). Становище пяниці.—Янко Музика. — Свинячий син. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15
Оповіданнє з військового життя і инші. — Ціна 15
Оповідання Пантелеймона Куліша. — Ціна 15
Оповідання Олекси Стороженка.—Ціна 15
Про Батька козацького Богдана Хмельницького. — Ціна 30
Починок. Написав Богдан Лепкий. — Ціна 15
Промови і декламації на весілях, хрестинах і забавах. — Ціна 10
Проти алькоголю. — Ціна 20
Про Христофа Колюмба та відкриттє Америки (2 ілюстрації). — Закон не спинить пияцтва, тільки виховання. — Ріп Ван Вінкель (Вашінґтон Ірвінґ). — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15
І. Про Шевченкові твори. II. Оферма. — Ціна 20
Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в короткім Русин висміває польську шляху. — Ціна.. 10
Різдвяна ніч (з 10 образками). — Ціна 20
Росія й Україна. — Ціна 15
Русько-анґлійський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись анґлійської мови. Сторін 256, тверда оправа. — Ціна 60
Свято весни. — Ворог між нами. — Христос воскрес. — До часу збанок воду носить (2 ілюстр.) — Тополя (1 ілюстрація). — Мати. — На Великдень. — Старинний звичай. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 20
Сільська вчителька, оповідання. — Ціна 10
І. Серце не навчити. — II. Побратими. — III. Вістун. — Ціна 10
Страшна пімста. — Оповідання М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна 20
Сумна казка. Зміст: Сумна казка. — — На торзі. — Як пан перехитрив дощ. — Дещо про давних богів. — Стогін землі. — Ціна 10

Замовлення висилайте враз з грішми на адресу:

„SVOBODA"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

ПОШУКУЄ КРЕВНИХ І ЗНАКОМИХ В АМЕРИЦІ.

Старшина в українській армії, інтернований Поляками в Ланцуті, **Василь Миколович Горохівський** пошукує: Григорія Миколовича Горохівського (брата), Степана Онуфрієвича Горохівського (кузин), Василя Василевича Язловицького, Михайла Ісаковича Кoханівського, Андрія Миколовича Булатовича, Степана Миколовича Волошина, Івана Михайловича Волошина і Кирила Миколовича Булатовича і других, що походять з міста Жванця, каменецького повіта, на Поділю, на Україні. Просить їх, щоб написали до нього листи. Його адреса така: ВАСИЛЬ МИКОЛОВИЧ ГОРОХІВСЬКИЙ, Табір інтернованих українських військ, Ланьцут, Польща.

З уваги, що більшість тих краянів є в Канаді, просить українські канадійські газети повторити сю оповістку.

Також просить їх повідомити про адреси Українське Еміґраційне Бюро в Нюарку, на адресу: Ukrainian Immigration Bureau, 245 Court St., Newark, N. J.